

Småbørn med synshandicap Ideeer til samvær, leg og oplevelser

Af Henning Bjørnholt, Birgit Mikkelsen, Peter Mølgaard, Birgit Olsen og Kaj Therkildsen

Udgivet af Videncenter for Synshandicap

Småbørn med synshandicap Ideeer til samvær, leg og oplevelser

Udgiver:

Videncenter for Synshandicap, Rymarksvej 1, 2900 Hellerup
Tlf. 39 46 01 01 • Fax: 39 61 94 14 • visinfo@visinfo.dk • www.visinfo.dk

Bogen fås også på lydbånd og diskette. Alle udgaver kan bestilles hos
Videncenter for Synshandicap.

Tekst:

Henning Bjørnholt, Birgit Mikkelsen, Peter Mølgaard, Birgit Olsen og Kaj Therkildsen

Illustrationer:

Heather Spears (www.heatherspears.com)

Tryk:

Illemann Tryk ApS

ISBN: 87-985309-6-8 • 2004

Indledning	1
At stimulere det lille synshandicappede barn	2
At være aktiv sammen med et lille barn	3
Lidt om syn og sprog	5
• Ideer til at stimulere synet og øje-/håndkoordination	7
• Ideer til synsstimulering i barnets legemiljø	10
Høresansens betydning	11
• Ideer til at stimulere høresansen	13
Følesansens betydning	14
• Ideer til at stimulere følesansen	17
Lugte- og smagssansens betydning	18
• Sammenhæng mellem lugte- og smagssans	19
• Ideer til at stimulere lugte- og smagssansen	20
Bevægelsens betydning	21
• Ideer til at stimulere barnet til bevægelse	24
Referencer	28

Indledning

Som synskonsulenter for småbørn tilbyder vi vejledningsbesøg hos alle børn, der er tilmeldt Synsregistret (se side 28), hvad enten børnene er blinde, svagsynede eller har yderligere handicap ud over deres synshandicap. Det er vores erfaring, at både forældre og personale i daginstitutioner har behov for viden og konkrete ideer til, hvordan man kan kompensere for nedsat eller manglende synsfunktion hos et barn.

Formålet med dette skrift er at videregive ideer til brug i dagligdagen i forhold til synshandicappede børn for at komme i gang med stimuleringen så tidligt som muligt.

Ideerne vil forhåbentlig kunne medvirke til at inspirere til helt nye ideer til gavn og glæde for både børnene og de voksne, hvis opgave det er at give disse børn så spændende, varierede og hensigtsmæssige tilbud, at børnenes nysgerrighed og aktivitetstrang sættes i gang og udvikles optimalt.

Børn er forskellige og har forskellige behov. Barnets reaktioner kan vise de voksne, hvad der appellerer til netop det barn.

At stimulere det lille synshandicappede barn

Uanset hvilke funktionsnedsættelser de har, kan alle børn påvirke deres omgivelser og vise de mennesker, der er omkring dem, noget om deres sindsstemning og om, hvad de kan og vil. Vi skal lære både at forstå børnene og gøre os forståelige i forhold til dem. Det er ikke så enkelt, når synet, som normalt er en vigtig sans i samværet, enten slet ikke er der, eller kun er til stede i reduceret omfang.

Det er ikke barnet, der "mangler noget". Derimod er det os, der skal give os tid til at være sammen med barnet. Selv om øjenkontakten måske er reduceret eller mangler, skal vi lære at være i kontakt med barnet ved at lægge mærke til dets reaktioner: Lytter barnet, svarer det med bevægelser, er det opmærksomt på dufte? Barnet anvender de sanser, det har, og vi må lære at være opmærksomme på barnets sanseverden for at kunne dele den.

At være aktiv sammen med et lille barn

Hvornår er du aktiv medspiller til et lille barn?

Forældre til nyfødte børn siges at have en naturlig tilgang til at være sammen med deres barn. Nogle vil hævde, at det er en medfødt forældreevne, der aktiveres i det øjeblik, de er blevet forældre.

Med "aktiv medspiller" mener vi, at man udnytter de muligheder, der ligger i at se, hvad barnet gør her og nu, og er opmærksom på barnets måde at reagere på, når man leger og er sammen med barnet.

Den måde, barnet reagerer på, viser os, hvad det er optaget af lige nu:

- Viser barnet glæde og velvære?
- Viser barnet imødekommenhed?
- Viser barnet, at du gerne må løfte det op?
- Viser barnet, at du skal nærme dig med lidt forsigtighed?

Ved at se, hvordan barnet reagerer, har du hele tiden en god rettesnor for, hvad man kan gøre, og hvor langt man kan komme i samvær og leg med barnet.

Den voksne skal være bevidst om sin andel i samværet. Den voksne er den, der har ansvaret for at være en aktiv medspiller, der kan følge op på barnets reaktioner, lyde og bevægelser.

Ved at aflæse barnets udtryk eller reaktioner kan den voksne få en fornemmelse for, om man måske:

- skal lege stille lege
- skal være lidt forsigtig i stemmelejet
- skal lege vildt og bruge de store bevægelser og svingture
- skal kigge på alle de ting, der er rundt om i stuen, og snakke om dem.

Den voksne lærer at se barnets kompetencer, og det skaber rige muligheder for at være en aktiv medspiller i barnets verden.

Lidt om syn og sprog

Børn har ikke et fuldt udviklet syn fra fødslen. Normaltseende børn udvikler synet hurtigt, og i 2-3-årsalderen har de fuld synsstyrke (det, som øjenlægen udmåler ved hjælp af en synstavle). Ofte vil synsudviklingen hos børn med nedsat syn være noget langsommere end hos normaltseende.

Det svagsynede barns synsudvikling afhænger af mange faktorer, bl.a. af barnets muligheder for at se. Misdannelser i øjnene eller nedsat funktion af nethinder og synsnerver mindsker mulighederne for, at signaler kan nå frem til synscentret, som er placeret bagest i storhjernen.

Alle vores synsindtryk består af tre elementer: form, farve og bevægelse. Synscentret samarbejder med store dele af hjernen om at give disse synsindtryk en meningsfuld betydning, så barnet for eksempel efterhånden lærer, at den aflange runde ting med noget hvidt indeni er en sutteflaske med mælk, som er dejlig at få fat på og putte i munden. Senere hen forstår barnet også ordet "flaske" og kan danne sig en forestilling og et indre billede om den ved blot at høre ordet. Senere igen kan det selv sige ordet "flaske", så det bliver i stand til at danne forestillinger og billeder hos andre.

Barnets brug af synet afhænger af, i hvor høj grad disse komplicerede hjerneprocesser kan finde sted. Hvis barnet for eksempel er svært hjerneskadet, oplever det måske ikke, at synsindtryk giver meningsfulde informationer, hvilket kan medføre, at barnet ikke bruger synet så meget, og/eller at oplevelser af

farver, former og bevægelse ikke bliver meningsfulde som andet end rene oplevelser.

Det er vigtigt for alle børn, at forældrene taler med dem, fra de er helt små, om, hvad dagligdags genstande hedder, og hvad de foretager sig sammen med børnene. Af hensyn til barnets sprogudvikling og -forståelse er det særlig vigtigt, at man er opmærksom på dette hos børn med synshandicap. Blinde og svagsynede børn kan ikke som andre børn opsnappe ord og begreber i forbifarten og samtidig se de genstande og situationer, som begreberne refererer til. Derfor er det vigtigt, at man så vidt muligt bringer barnet hen til tingene, så det med sin egen krop og sanser oplever, imens den voksne sætter ord på.

Ideer til at stimulere synet og øje-/hånd-koordinationen

Vær opmærksom på belysningen. Der skal lys til, hvis barnet skal kunne udnytte sit syn bedst muligt. Hvor meget lys der skal til, afhænger af barnets syn, men generelt skal rummet have en god almenbelysning, og det er vigtigt at udnytte dagslyset. Dog er der begrænsninger, hvis barnet er lysfølsomt. En arbejdslampe, der øger belysningen netop der, hvor barnet befinder sig, kan i mange tilfælde være en fordel. Vær især opmærksom på lysretningen. Uanset om lyset kommer fra elektrisk belysning eller dagslys, må det ikke ramme barnets øjne, så det blændes. Lyset skal ramme det, som barnet skal se på, for eksempel legetøj eller forældrenes ansigt. Det vil sige, at man bør placere barnet, så det vender ryggen eller siden til vinduespartier, og dreje lamper, så barnet ikke kan se direkte op i lyskilden (pæren eller lysstofrøret).

For børn med hjernebetingede synsnedsettelse (CVI) kan det være en fordel at variere belysningsstyrken for at fastholde barnets opmærksomhed. Man kan for eksempel kort tid ad gangen stimulere barnet ved at lade det lege i et mørkt rum med legetøj, der lyser.

Variér afstand og position i forhold til barnet (midt for eller til siden) for at finde ud af, hvor barnet reagerer bedst. Præsenter legetøjet i vekselvirkning mellem ro og bevægelse, eventuelt ved at hænge det op i en snor eller en elastik. Ting i bevægelse er lettere at se for mange børn, men ikke for alle.

Efterhånden vil barnet kunne følge legetøjet i vandret bevægelse og senere i lodrette og cirkulære bevægelser.

Ved barnets legesteder ophænges legetøj i begyndelsen så tæt på barnet, at det kommer til at røre det ved "tilfældige" bevægelser. Senere, når barnet har lært at række og gribe, kan afstanden øges lidt.

For at barnet kan udnytte synet bedst muligt, skal der være

- god almen belysning
- belysning, der ikke blænder
- lys rettet mod det, som barnet skal se på – ikke mod barnet selv
- kort afstand i starten – afstanden øges efterhånden
- vekselvirkning mellem ro og bevægelse og positionsskift i forhold til barnet
- ensfarvet baggrund i kontrastfarve.

I begyndelsen må det, som barnet skal se på, være enkelt og med stærke kontrastfarver. Det må gerne kunne give forskellige former for lyde. Hørelsen er tit en stærk sans hos det synshandicappede barn, så den kan ofte udnyttes til at få barnet til at se på legetøjet. Nogle børn kan være så optagne af lyde og tilfredse med bare at lytte, at de "glemmer" at se. Så kan man prøve at dæmpe lyden og gøre synsindtrykket så stærkt som muligt.

Der findes efterhånden en del legetøj i almindelig handel, der har disse kvaliteter, men man kan også selv fremstille materialer. Der må her skelnes

mellem ting, som børnene udelukkende skal tilbydes som synsstimulerende materiale sammen med en voksen, og ting, som børnene skal have mulighed for at opleve på egen hånd og med alle sanser (se, føle, smage, lugte og høre). Når alle sanser tages i brug, skal legetøjet selvfølgelig være giftfrit og uden smådele, der kan gå løs, og som et lille barn kan komme til skade med.

Til intens synsstimulering i korte tidsrum kan man for eksempel anvende

- lille rød lygte (eventuelt med blink) eller andre typer af lygter.
- handskedukke eller tøjdyr i sort/hvid eller andre kontrastfarver
- kort med enkle geometriske mønstre i store prikker, tern, cirkler eller andet mønster i sort/hvid eller andre kontrastfarver
- blanke skinnende ting eller ting i neonfarver.

Ideer til synsstimulering i barnets legemiljø

- Hjemmelavede uroer med ophæng i metalfolie, farvede refleksbrikker og kontrastfarvede mønstre
- Spejle, spejlkarrusel (kan ofte lånes på legeteker)
- Diskokugle med lampe
- Boble-/lavalampe
- Lyskæder
- "Smiley"-hoveder i filt, sort-hvid følefoldebog og andre materialer
- Almindeligt legetøj med enkelt mønster, kontrastfarver, lys og/eller lyd.

Høresansens betydning

Når barnet har nedsat syn, vil hørelsen blive skærpet og udnyttet som supplement til det, barnet ser. Den synsmæssige horisont kan række fra armlængde til nogle få meter, hvilket gør det vigtigt for barnet at udnytte supplerende informationskilder. Hørelsen anvendes for eksempel, når man skal bedømme afstanden til en lydkilde eller genkende personer, eller i andre situationer, hvor synet ikke rækker. Barnet skal også lære at lytte efter, når det taber noget, for selv at kunne finde det igen. Det er derfor vigtigt, at de voksne omkring barnet er opmærksomme på støjniveauet, så barnet får mulighed for at skelne de enkelte lyde. Sørg for eksempel for, at radio og tv ikke kører unødigt, da dette kan hindre barnet i at høre de lyde, som hører til dagligdagen, og som er med til at opbygge en dagsrytme.

Ideer til at stimulere høresansen

Nogle lyde hører til morgenen, andre hører til aftenen osv. Hvad laver mor eller far lige nu? Det er vigtigt at få sat ord på de forskellige situationer. Ved at sige barnets navn først sikrer den voksne, at barnet er klar over, at det er ham eller hende, den voksne taler til. Taler man til en anden, bør man indlede sætningen med at sige den persons navn.

På ture uden for hjemmet eller institutionen er det vigtigt at være opmærksom på det, der sker omkring en. At færdes på gaden eller i naturen med et synshandicappet barn kan være oplevelsesrigt på en anderledes måde, når den voksne er opmærksom på lydene.

Snak om de lyde, I hører, og vær især opmærksom på pludselige høje lyde, da de kan gøre barnet utrygt. Fortæl barnet, at du også selv har hørt den pågældende lyd og ikke er bange for den. I samværet med et synshandicappet barn vil det ofte være gennem hørelsen, at den fælles oplevelse opstår, og det er vigtigt for barnet at få at vide, at andre hører det samme. Alle disse lydinformationer er med til at give det synshandicappede barn viden om, hvad der sker i nærmiljøet, og det skaber tryghed og giver barnet lyst til at udforske omverdenen.

- Vær opmærksom på støjniveauet.
- Fortæl hvad du gør, før du gør det:
Hvem tager barnet op?
Hvem taler til barnet eller går ind/ud af stuen?
- Fortæl hvad der sker, og hvad der skal ske:
Hvilke børn og voksne er her i dag?
Hvad laver de?
Hvad skal vi lave om lidt?
- Lyt selv - fortæl, hvad du hører:
Hvad er det for en lyd/larm?
Hvilket sted/rum har netop den akustik?
- Tal med barnet om, hvad I hører sammen.

Følesansens betydning

Følesansen eller den taktile sans har stor betydning for alle spæd- og småbørn. Spædbørn er født med en griberefleks, der får dem til at gribe om alt, der berører den indvendige side af hånden, ligesom de har en søge-/sutterefleks, der udløses af berøring omkring munden. Disse reflekser er blandt andet medvirkende til at skabe tilknytning mellem barn og forældre og til, at barnet lærer de nære omgivelser at kende. Gradvist udvikler barnet derefter evnen til bevidst at gribe det, som det ser, og undersøge det med munden. I denne fase er synet en stærk drivkraft til, at barnet griber alt, som det kan nå, og efterhånden også rækker efter ting og flytter sig for at få fat på noget længere væk.

Når barnet bevæger sig liggende, bliver taget op på skødet, skiftet eller badet, får det berøring og tryk forskellige steder på kroppen, som efterhånden giver barnet en fornemmelse af sin egen krop i forhold til omgivelserne.

Samtidig med alle disse indtryk fra følesansen hører, ser, lugter og smager barnet for eksempel vandet i badekarret eller cremetuben, som det legede med, mens det blev skiftet. Efterhånden vil barnet kunne genkende ting alene med synet og behøver ikke længere vende, dreje og ryste en ting og putte den i munden for at finde ud af, hvad det er.

Et barn med synsvanskeligheder motiveres ikke tilsvarende gennem synet til at række og gribe, og det bevæger sig måske derfor ikke så meget og så tidligt som andre børn.

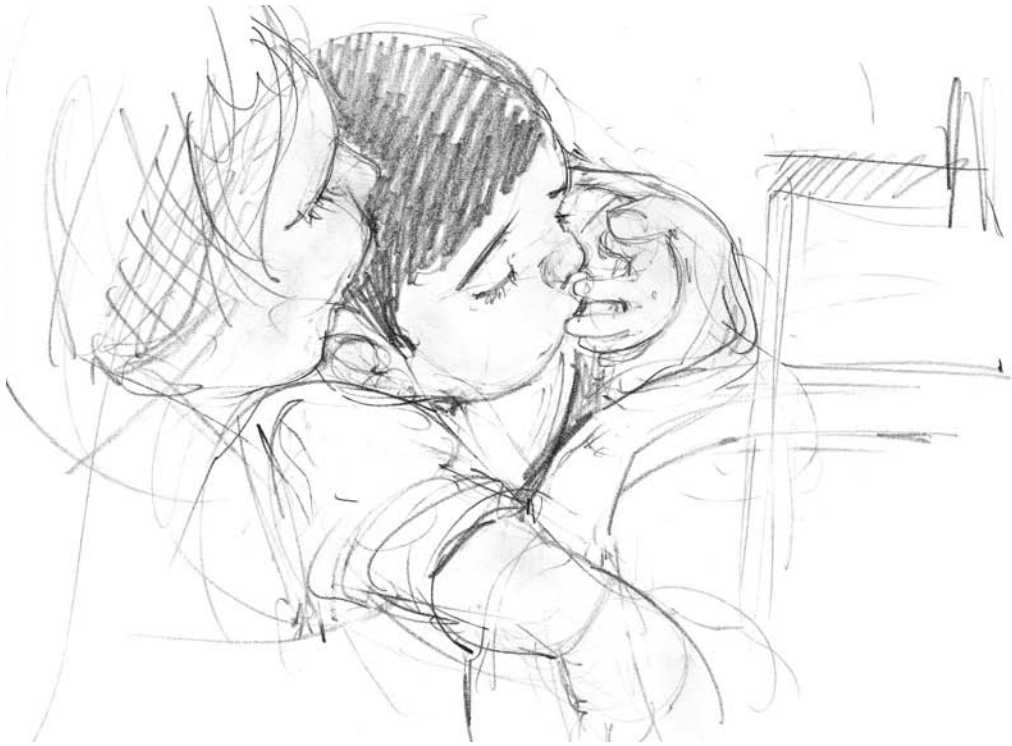
Al den information og motivation, som andre børn får blot ved at se sig omkring, må et blindt eller svagsynet barn i stedet have, ved at de voksne omkring barnet tilbyder det oplevelser med sin krop og forskelligartede materialer at undersøge med hænder, mund og hørelse. For at barnet overhovedet kan blive opmærksomt på, hvad der befinder sig omkring det, hvad det er, og hvad det kan bruges til, er det vigtigt, at den voksne viser barnet det ved at appellere til alle barnets sanser.

Følesansen har særlig stor betydning for børn med synshandicap. Når barnet undersøger legetøj og andet med hænder og mund, kan den voksne lege med ved at tilbyde sine hænder, så de er lige i nærheden af barnets hænder, og indimellem lægge et par fingre oven på barnets hænder, følge barnets bevægemønster og kommentere oplevelsen. Dermed erfarer barnet, at man kan have fælles oplevelser ved hjælp af følesansen, ligesom man kan se på noget sammen.

Efterhånden vil denne metode også kunne anvendes, når den voksne vil præsentere barnet for noget nyt. Her er det den voksnes hænder, der er nederst og styrende, og barnets hænder, der følger med. Den voksne skal for eksempel først vise barnet støvsugeren med sine egne hænder, kradse eller slå på den, lugte til den, starte den og støvsuge med den og beskrive oplevelsen med ord og derefter forsøge at få barnets hænder med i undersøgelsen uden tvang. Nogle af hverdagens objekter kan virke skræmmende, for eksempel på grund af lugt eller støj, og det kan være nødvendigt at gå gradvist frem, når barnet skal lære disse ting at kende.

Ideer til at stimulere følesansen

- Babymassage
- Bæreseler eller "rygsæk"
- Forskellige underlag, for eksempel madras, gulv, tæpper, blødt og fast, samt forskellige taktile kendemærker på steder, hvor barnet opholder sig
- Lege med fysisk kontakt, som har genkendelige forløb fra gang til gang, for eksempel "Ride ranke", "Pandeben, øjesten", "Nu kommer der en lille mus..."
- Badning sammen med søskende og forældre
- Legetøj af forskellige materialer og i begyndelsen placeret sådan, at barnet kan komme til at berøre det ved en tilfældig bevægelse
- At lade barnet "hjælpe" til med dagligdagens opgaver, for eksempel at støvsuge, røre kagedej med elpisker, bage boller, skylle grøntsager eller tømme og fylde vaske- og opvaskemaskine.

Lugte- og smagssansens betydning

Lugtesansen er måske den sans, vi skønner mindst på, og dog ligger der så mange oplevelser gemt i denne sans. Lugtesansen er en sans uden ord, en stum sans: Det er svært at beskrive en lugt for den, der ikke kender den. Vi må beskrive lugtene ved hjælp af andre begreber, for eksempel røget, blomsteragtig, sød, eller gennem de følelser, lugten vækker i os, for eksempel behagelig, kvalmende, fortryllende, modbydelig.

Sammenhæng mellem lugte- og smagssans

Op mod 90 procent af det, vi opfatter som smagsindtryk, kommer faktisk fra lugtesansen. Når vi spiser, frigiver maden aromastoffer, der passerer fra munden til næsen. Det er smags- og lugteindtryk, der afgør, om vi synes, at en fødevarer smager godt eller dårligt. Eller af ingenting... Tænk bare på, hvordan en slem forkølelse spiller ind på smagssansen

For et synshandicappet barn kan lugtesansen være en vigtig faktor i evnen til at orientere sig, både om, hvor man er, og hvem man er sammen med. De fleste lokaliteter har deres egen lugt, tænk for eksempel på en bagerbutik, et supermarked eller en børnehave, og tænk på, hvordan hvert hjem har sin egen lugt. Alle mennesker har deres egen lugt, og små børn er som regel i stand til at genkende mors eller fars lugt. Også grøntsager, legetøj og transportmidler har deres egne lugte. Ved hjælp af dufte og lugte orienterer vi os, mere eller mindre bevidst, om, hvor vi er, og hvad vi har fat i. Lugte er ofte forbundet med positive eller negative følelser og kan berolige eller forurolige, for eksempel gør lugten af hospital nogle børn angst.

Lugtesansen er veludviklet allerede lige efter fødslen, og barnet kender inden for de første dage lugten af moderen og hendes bryst.

I samværet med et synshandicappet barn skal man være bevidst om betydningen af smag og lugt som kende- og orienteringsmærker. Lugte har betydning for barnets tilknytning til personer og steder, og barnet kan bruge lugte til at

huske forskelligt legetøj. Man kan bruge den samme sæbe eller parfume over tid, så barnet kan genkende en på duften.

Boligens rum har deres egne lugte, for eksempel badeværelse, køkken og soveværelse, og barnet kan derfor bruge disse lugte til at orientere sig efter. Det gælder også steder som for eksempel børnehaven og de daglige indkøbssteder. Synshandicappede børn er, som alle andre, sommetider kræsne, og de er ofte meget forsigtige med, hvad de putter i munden, især hvis det er en ny ret, eller frugt eller grønt med en ny, ukendt smag.

Ideer til at stimulere lugte- og smagssansen

- Brug betegnelse for en lugt eller en smag, hvis den har en, eller beskriv lugten eller smagen.
- Led efter lugte for eksempel i køkkenet og på badeværelset.
- Smag og beskriv smagen af forskellige madvarer.
- Vis, at lugt- og smagsoplevelser kan deles med andre på samme måde som syns-, høre- og føleoplevelser.
- Tal med barnet om, hvordan man kan bruge dufte og lugte til at orientere sig med.

Bevægelsens betydning

Nyfødte børn har massebevægelser og refleksbevægelser, hvor hele kroppen bevæges på en gang. Disse bevægelser kan barnet ikke stoppe eller styre bevidst. Som ved al anden udvikling finder der en vekselvirkning sted mellem udviklingen i centralnervesystemet og barnets bevægelser, således at bevægelserne gradvist kan styres af barnet, bliver mere og mere sikre og efterhånden automatiseres.

Barnets vågne og aktive perioder bliver også gradvist længere. I disse perioder udvikler barnet stadigt mere præcise bevægemønstre, som støttes af sanserne; denne udvikling sker både i samværet med forældrene, og når barnet leger selv. For eksempel får barnet i begyndelsen tilfældigt øje på sine hænder, og efterhånden begynder barnet bevidst at bevæge sine hænder hen foran ansigtet og at tage sig selv i hænderne. Senere begynder barnet at række ud efter mors eller fars ansigt og genstande i de nære omgivelser. Lyde får barnet til at dreje sig for at se efter lyd giveren.

Synsindtryk får barnet til at forsøge at nå spændende ting og sætter barnet i gang med at lære at forflytte sig. Samtidig får barnet en masse informationer om mennesker, omgivelser og genstande i omgivelserne ved hjælp af sin føle-, smags- og lugtesans. Gradvist udvikler barnet også sin rumsans (den kinæstetiske sans), muskel-/stillingssans (den proprioceptive sans) og balancen.

Denne sansemotoriske udviklingsperiode danner barnets fundament, både hvad angår sanseintegrationen, og hvad angår udviklingen af barnets overordnede forståelse af sin omverden og udviklingen af sprog og begreber.

Spædbørn med svære synsnedsættelser får færre synsindtryk og dermed færre incitamentter til at holde sig vågne og aktive. Det kan være vanskeligt for forældrene at tolke, om barnet ønsker kontakt, da barnets reaktionsmønstre kan være anderledes: Måske bliver barnet meget stille (og lyttende), når man snakker til det, i stedet for at sprælle og smile og på den måde invitere til kontakt, som andre børn gør.

Når barnet ligger og beskæftiger sig selv, er lyde og lugte omkring det måske mere spændende og umiddelbart tilgængelige end for eksempel ophængt legetøj, som barnet måske ikke kan se, og som kræver bevægelse for at nå. Alt i alt er der risiko for, at barnet ikke uden særlig støtte og stimulering kommer i gang med de bevidste og styrede bevægelsesmønstre eller den fin- og grovmotoriske udvikling. Det kan yderligere begrænse barnets muligheder for at sanse og opleve sin omverden og dermed forsinke dets udvikling.

At støtte og stimulere barnet til at bevæge sig bør derfor være en meget væsentlig del af samværet og en vigtig overvejelse i forbindelse med indretningen af de nære omgivelser. Mange af de ideer til stimulering inden for de forskellige sanseområder, som er beskrevet i de foregående afsnit, vil også stimulere barnet til bevægelse, for eksempel ophængning af legetøj tæt på barnet eller massage og berøring af barnet.

Den grundlæggende grovmotoriske udvikling, der skal føre til, at barnet kan forflytte sig selv, begynder med, at det spæde barn jævnligt lægges på maven. Fra denne stilling lærer det efterhånden at løfte hovedet højt og længe, mens det støtter på underarmene. I denne stilling kan det ligge og kigge sig omkring og række ud efter spændende legetøj. Det fører til, at barnet på et tidspunkt tilfældigt triller om på ryggen. Efterhånden lærer det at trille bevidst, at krybe fremad efter spændende legetøj, at stå på alle fire og dernæst at kravle, at trække sig op at stå og gå ved møbler og endelig at slippe og gå selv. Børn gennemløber en enorm udvikling i første leveår, som kræver hårdt arbejde og megen øvelse.

Børn med nedsat syn er ofte kede af at ligge på maven. De bliver ikke afledt fra, at det er anstrengende, af alt det, som et fuldt seende barn kan se fra denne stilling. Forældrene undlader derfor måske at lægge barnet på maven, og derfor befinder barnet sig sjældent i denne stilling, som er så vigtig for den grovmotoriske udvikling.

Ideer til at stimulere barnet til bevægelse

Barnet skal ofte lægges på maven. Det skal ske, når barnet er veltilpas, og til at begynde med kun i korte tidsrum. For at motivere barnet skal det foregå som en del af samværet og kontakten med de voksne. Den voksnes ansigt skal være tæt på barnet, som kan lægges på den voksnes egen mave eller vendes med hovedet mod den voksne på pusle- eller spisebordet.

Hyggelig snak, en lille sang og massage af barnets ryg fra skuldre mod lænd vil være med til at aflede barnet og stimulere det til at strække ud i ryggen og løfte hovedet. Eventuelt kan et sammenrullet håndklæde lægges som støtte under barnets bryst. Senere, når barnet er blevet trygt ved stillingen og stærkere, kan det godt ligge og beskæftige sig selv i denne stilling, men der skal være legetøj på gulvet tæt omkring barnet. Man kan også placere noget legetøj, eventuelt lydgivende, for eksempel en spilledåse, sådan at barnet ved at løfte hovedet kan se det og/eller bedre høre det og nå det, når det rækker ud.

De voksne omkring det synshandicappede barn skal være særligt opmærksomme på, hvor barnet befinder sig udviklingsmæssigt, og tilbyde barnet motoriske lege, hvor de næste færdigheder i udviklingsforløbet indgår i legene. Som regel er det en god ide at lade et svært synshandicappet barn følge af en børnefysioterapeut, som kan vejlede forældrene om, hvad de næste trin i den motoriske udvikling er, og hvordan de kan øves med barnet på en sjov måde. Barnet bør hellere ligge i kravlegård eller på gulvet på et fast tæppe eller en måtte end sidde i en skråstol eller ligge på en blød madras.

De voksne kan tilbyde leg med bevægelse til barnet, men det er barnet selv, der ved at bruge sin krop skal udvikle styrke og koordination til nye og stadigt mere komplekse færdigheder.

- Læg ofte spædbarnet på maven, og vær i tæt kontakt samtidig.
- Brug skråstolen eller andre bløde lejer kortvarigt og sjældent.
- Læg barnet hyppigt på gulv eller i kravlegård på fast underlag med legetøj omkring og over sig.
- Leg hyppigt motoriske lege med barnet, der passer til alder og udvikling.
- Lad med tiden barnet anstrenge sig lidt for at få fat i noget.
- Leg tumlelege, hvor man for eksempel vender op og ned på barnet, dækker det helt til med tæpper eller dyne, svinger barnet rundt eller hopper sammen med barnet.
- Leg gyngelege, for eksempel i tæppe, hængekøje eller skalgyng (hængt op, så barnet kan nå gulvet med fødderne).
- Leg de samme lege mange gange, men fyld jævnligt lidt nyt på.
- Lad barnet øve sig uden mere støtte end højst nødvendigt.
- Overbeskyt ikke barnet – knubs og udfordringer er nødvendige for en god og harmonisk udvikling.
- Lad barnet opleve succesen ved at kunne selv:
At kunne selv giver selvtillid og selvværd.

Referencer

Synsregistret

Et barn tilmeldes Synsregistret på Statens Øjenklinik, når det vurderes at have en væsentlig synsnedsættelse, eller synsstyrken kan udmåles til 6/18 eller derunder. Tilmeldingen er lovpligtig og foretages oftest af barnets øjenlæge, men kan i princippet foretages af alle fagpersoner i social- og sundhedssektoren. Besked fra Synsregistret går derefter til Rådgivningen ved Synscenter Refsnæs og det amt, som barnet bor i. Familien tilbydes herefter besøg af synskonsulent.

- Læs mere på www.visaid.dk.

Vejledning af synshandicappede småbørn

Der er omkring 550 børn tilknyttet småbørnsvejledningen på landsplan. Børnene bor hjemme hos deres forældre eller plejeforældre. Mange af børnene har ud over synshandicappet også andre funktionsnedsættelser. Vejledningen foregår i børnenes hjem og/eller i deres daginstitution eller døgntilbud. Tilbuddet er oprettet efter Lov om social service § 34.

Du kan rette henvendelse til synskonsulenten for småbørn i dit hjemamt. Se adresser på www.syndanmark.dk/adresser, eller få oplyst adresse og telefonnummer ved henvendelse til Videncenter for Synshandicap.

Kurser og materialeudlån

Synscenter Refsnæs tilbyder kurser og materialeudlån til alle børn og unge med synshandicap samt deres familier i tæt samarbejde med amtets synskonsulent.

Synscenter Refsnæs
Rådgivning
Kystvejen 112 C
4400 Kalundborg
Tlf. 59 57 01 00
synref-raad@vestamt.dk
www.synref.dk

Videncenter for Synshandicap

Videncenter for Synshandicap indsamler, bearbejder og formidler viden om synshandicap. Alle er velkomne til at bruge Videncentret, men der ydes ikke rådgivning i enkeltsager vedrørende personlige forhold.

Videncenter for Synshandicap
Rymarksvej 1
2900 Hellerup
Tlf. 39 46 01 01
visinfo@visinfo.dk
www.visinfo.dk

Landsforeningen af forældre til blinde og svagsynede

Interessepolitisk arbejde, kurser og etablering af kontakt mellem forældre til blinde og svagsynede børn, både lokalt og på landsplan. Redigerer og udgiver medlemsbladet "TREKLANGEN". Netsted: www.visinfo.dk/lfbs/.

www.syndanmark.dk

Hjemmeside med artikler, adresseoversigt over den amtslige og landsdækkende rådgivning samt link til andre relevante hjemmesider.